

TEISMINĖS
MEDIACIJOS VEIKLOS
ATASKAITA

20
21

LIETUVOS
TEISMAI

„Taika žmonijai yra aukščiausias gėris, tačiau jis trapus, priklauso nuo permainingų ir sudėtingų faktorių, kuriuos žmonija laisvai ir atsakingai nulemia. Ji kiekvienu momentu turi būti permąstyta ir vėl sukuriama. Nieko nepralaimėsime kurdami taiką.“

Šv. Paulius VI

Stebint bendras bylų nagrinėjimo teismuose tendencijas, matyti, kad 2021 m., lyginant su ankstesniais metais, sumažėjo bylų dėl šeimos teisinių santykių (dėl santuokos nutraukimo, išlaikymo vaikams priteisimo ir kt.) – 2021 m. išnagrinėta 15 470 bylų, kai 2020 m. jų buvo 15 709, 2019 m. – 18 066). Manytina, kad būtent privalomoji mediacija tokio pobūdžio bylose leido sumažinti bylų skaičių teisme.

Teisminės mediacijos praktikos teismuose 2021 m. apibendrinimas

Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) duomenimis, 2021 m. buvo inicijuota 574 teisminės mediacijos procesai civilinėse bylose, t. y. statistinėse ataskaitose fiksuota 10 proc. daugiau teisminės mediacijos procesų nei 2020 m. (2020 m. – 516 bylų, 2019 m. – 533 bylos, 2018 m. – 483 bylos).

Administracinėse bylose buvo inicijuoti 7 mediacijos procesai.

Pažymėtina, kad nuo 2021 m. sausio 1 d. tiek civilinėse, tiek administracinėse bylose teisminę mediaciją turi teisę vykdyti visi į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą įrašyti mediatoriai.

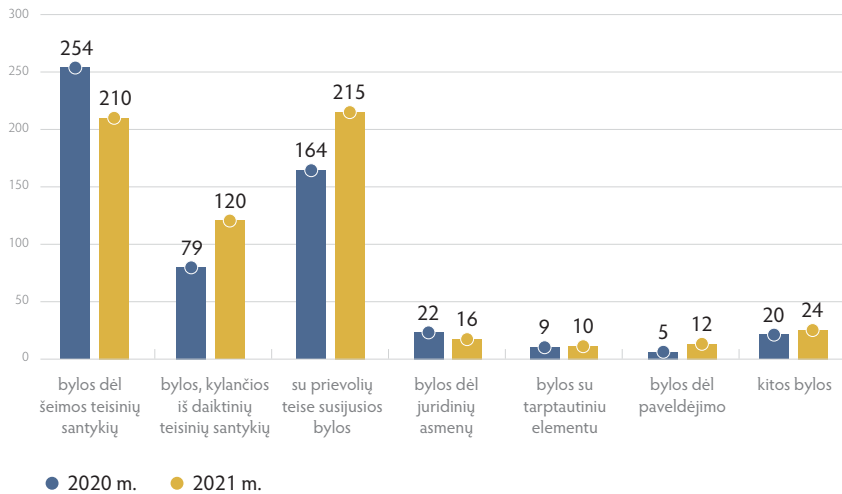
Analizuojant duomenis apie teisminei mediacijai perduotas civilines bylas, matyti, kad 2021 m. 563 teisminės mediacijos procesuose teismo mediatoriais buvo paskirti teisėjai, o 25 teisminės mediacijos procesuose teismo mediatoriais buvo paskirti kitų profesijų atstovai (pvz., advokatai, teisėjų padėjėjai, psichologai ir kt.).¹

Kaip ir ankstesniais metais, didžiausią civilinių bylų, perduotų teisminei mediacijai, skaičių sudaro bylos, kylančios iš šeimos teisinių santykių, su prievolių teise susijusios bylos ir bylos, kylančios iš daiktinių teisinių santykių.

¹ 3 teisminės mediacijos procesuose bylos kortelėje mediatorius nebuvo nurodytas arba nebuvo nurodyta, ar paskirtas mediatorius yra teisėjas.

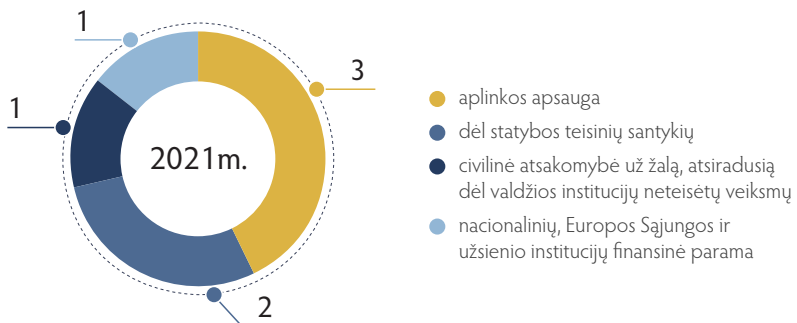

Teisminei mediacijai perduotų civilinių bylų kategorijos

Administraciniame procese mediacija dėl šio instituto naujumo ir administracinių ginčų teisinių santykių specifiškumo kol kas nėra dažnai taikoma, taigi išvėlgti ryškesnes tendencijas kol kas sudėtinga. Siekis populiarinti mediaciją administraciniame procese neabejotinai laikytinas vienu pagrindinių teismų sistemos tikslų.

Teisminei mediacijai perduotų administracinių bylų kategorijos

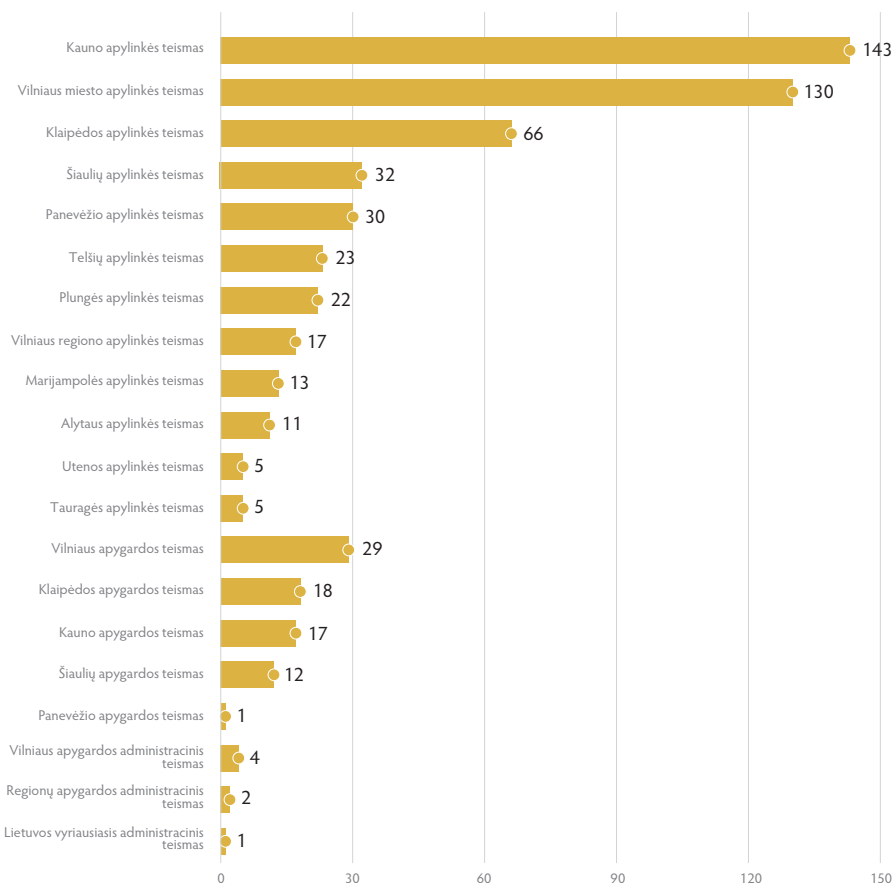

Remiantis LITEKO ataskaitų duomenimis, daugiausia civilinių bylų teisminei mediacijai perdavė bendrosios kompetencijos apylinkių teismai – 497 civilines bylas. Bendrosios kompetencijos apygardų teismai teisminei mediacijai perdavė 77 civilines bylas. Taigi, 87 proc. teisminei mediacijai perduotų bylų sudaro pirmosios instancijos apylinkių teismų perduotos civilinės bylos, tuo tarpu bendrosios kompetencijos apygardos teismų – 13 proc.

Vilniaus apygardos administracinis teismas teisminei mediacijai perdavė 4 administracines bylas, Regionų apygardos administracinis teismas – 2 administracines bylas, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas – 1 administracinę bylą.

Teisminei mediacijai perduotų bylų skaičius

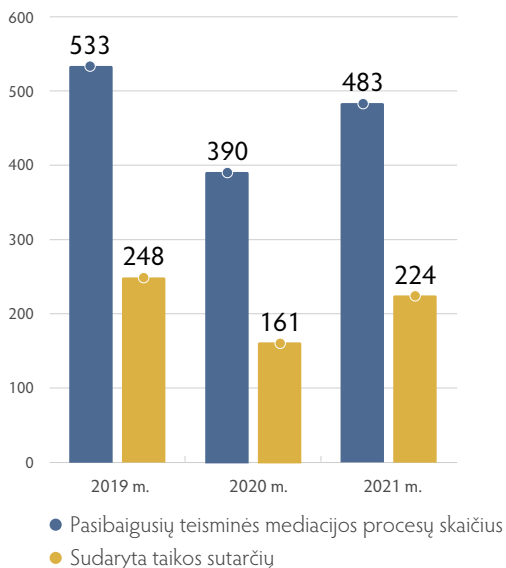
Kaip ir ankstesniais metais, 2021 m. daugiausia civilinių bylų teisminei mediacijai perdavė Kauno apylinkės teismas ir Vilniaus miesto apylinkės teismas.

Pastebėtina, kad Kauno apygardos teismo veiklos teritorijoje veikiančios bendrosios kompetencijos teismai teisminei mediacijai perdavė daugiausia civilinių bylų – 184, Vilniaus apygardos teismo veiklos teritorijoje – 181, Klaipėdos apygardos teismo veiklos teritorijoje – 111, Šiaulių apygardos teismo veiklos teritorijoje – 67, Panevėžio apygardos teismo veiklos teritorijoje – 36.

2021 m. buvo baigti 483 teisminės mediacijos procesai, 47 proc. iš jų pasirašytos taikos sutartys.

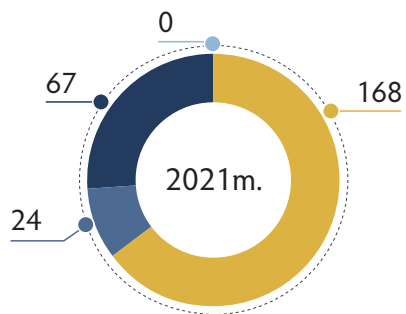
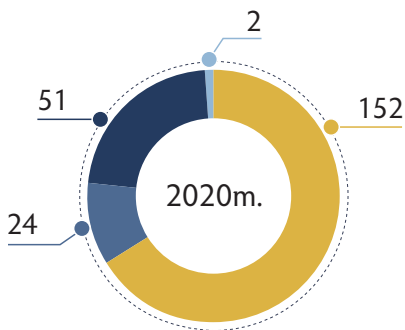
2021 m. civilinėse bylose pabaigti 372 mediacijos procesai, administracinėse bylose – 11, civilinėse bylose sudaryta 216 taikos sutarčių, administracinėse bylose – 8.

Teisminės mediacijos procesai 2019–2021 m.

Teisminės mediacijos nutraukimo priežastys

- ginčo šalims pasitraukus iš teisminės mediacijos proceso
- pasibaigus teisminės mediacijos terminui
- teismo mediatoriumi nutraukus teisminės mediacijos procesą
- teismo mediatoriumi nusišalinus nuo bylos nagrinėjimo

Teisminės mediacijos komisija

Teisminės mediacijos komisija yra Teisėjų tarybos sudaryta nuolatinė komisija, priimanti sprendimus dėl mediatoriaus statuso suteikimo teisėjams, pageidaujantiems vykdyti mediatoriaus veiklą, dėl mediatoriaus statuso panaikinimo, taip pat apibendrinanti teisminės mediacijos praktiką teismuose ir nagrinėjanti kitus klausimus, susijusius su teismine mediacija. Teisminės mediacijos komisija sudaroma Teisėjų tarybos įgaliojimų laikui iš 9 narių, 6 iš jų turi būti teisėjai.

2020 m. pabaigoje Visuotiniame teisėjų susirinkime išrinkus naujos sudėties Teisėjų tarybą, Teisminės mediacijos komisijos narių įgaliojimai baigėsi, todėl 2021 m. sausio 29 d. Teisėjų tarybos nutarimu Nr. 13P-14-(7.1.2) „Dėl Teisminės mediacijos komisijos sudarymo“ buvo sudaryta nauja šios sudėties Teisminės mediacijos komisija:

- **dr. Artūras Driukas** – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas (komisijos pirmininkas);
- **Audra Hadrovska** – Klaipėdos apylinkės teismo Klaipėdos miesto rūmų teisėja;
- **Giedrė Jakštienė** – Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėja;
- **Diana Jasaitienė** – Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėja;
- **Jan Maciejewski** – Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjas, teismo pirmininko pavaduotojas;
- **Danutė Žvinklytė** – Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja;
- **dr. Paulius Čerka** – Vytauto Didžiojo universiteto docentas, advokatas;
- **dr. Natalija Kaminskienė** – Nacionalinės teismų administracijos direktorė, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos docentė;
- **dr. Vigita Vėbraitė** – Vilniaus universiteto Teisės fakulteto docentė

2021 m. teisminės mediacijos komisija gavo 14 teisėjų prašymų suteikti teismo mediatoriaus statusą (2020 m. buvo gauta 12 tokių prašymų).

2021 m. buvo surengti 6 Teisminės mediacijos komisijos posėdžiai (2020 m. – 3 posėdžiai), kurių metu buvo priimti sprendimai dėl:

- teismo mediatoriaus statuso suteikimo teisėjams – 14 teisėjų suteiktas mediatoriaus statusas (2020 m. – 12 asmenų);
- teismo mediatoriaus statuso panaikinimo – 1 teisėjui jo paties prašymu panaikintas mediatoriaus statusas;

- dėl poreikio tobulinti teisinį reguliavimą, susijusį su teisėjų mediatorių veikla;
- dėl teisės aktų projektu:
 - „Dėl Teisėjų tarybos 2018 m. lapkričio 30 d. nutarimo Nr. 13P-124-(7.1.2) „Dėl Teisminės mediacijos komisijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;
 - „Dėl mediatoriaus statuso suteikimo ir panaikinimo teisėjams bei teisėjų, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas, sąrašo sudarymo ir tvarkymo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
 - „Dėl Teisėjų tarybos 2018 m. lapkričio 30 d. nutarimo Nr. 13P-125-(7.1.2) „Dėl Teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“;
 - „Dėl Mediatoriaus statusą turinčių teisėjų kvalifikacijos tobulinimo mediacijos srityje tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Teisės aktai atnaujinti atsižvelgiant į įstatymų pakeitimus, kurie lėmė mediatoriaus statuso suteikimo tvarkos, mediatorių sąrašų sudarymo ir valdymo tvarkos pokyčius, ikiteisminės mediacijos procesų valdymą perdavus Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai. Taip pat atlikti redakcinio pobūdžio pakeitimai, siekiant esamas nuostatas tiksliau adaptuoti prie taikomos praktikos organizuojant teisminę mediaciją.

Viena iš Teisėjų tarybos Teisminės mediacijos komisijai pavestų funkcijų yra teisminės mediacijos praktikos teismuose apibendrinimas ir kitų klausimų, susijusių su teismine mediacija, nagrinėjimas. Siekdama palaikyti veiksmingą mediacijos taikymą teisminiuose ginčiuose, taip pat užtikrinti spartesnę taikos tarp ginčo šalių atkūrimą ir atitinkamai teismų darbo krūvio nagrinėjant bylas mažinimą, Teisminės mediacijos komisija apsvarstė su teismine mediacija susijusius koncepcinius klausimus, kurie šiuo metu aktualūs įgyvendinant bylų paskirstymo modelio atnaujinimą bei svarstant teisėjų darbo organizavimo, vykdančią jurisdikcinę veiklą, efektyvumo didinimo galimybes. Komisija teiks Teisėjų tarybai nuomonę ir pasiūlymus, į kuriuos prašys atsižvelgti, Teisėjų tarybai priimančioms sprendimus dėl galimybės teisėjams taikyti mediaciją įvairaus pobūdžio bylose nagrinėjamiems ginčams, dėl teisminės mediacijos procesų įvertinimo bylas skirstant teisėjams, kurie yra mediatoriai, taip pat dėl mediacijos procesų reikšmės apskaičiuojant teisėjų darbo krūvį.

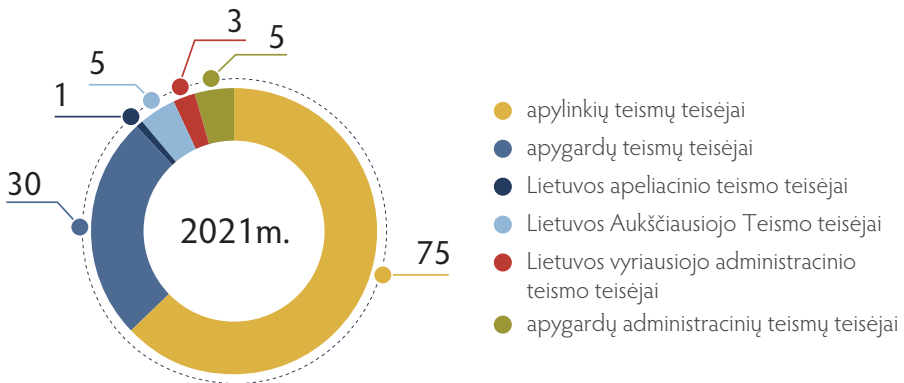

Teisėjai, kurie yra mediatoriai

2021 m. pabaigoje mediatoriaus statusą turėjo 119 teisėjų.

Daugiausia teisėjų, turinčių mediatoriaus statusą, dirba apylinkių teismuose (65 proc.), apygardų teismuose (23 proc.)

Teisėjai, įgiję mediatoriaus statusą

Pastebėtina, kad iš 14 teisėjų, kuriems 2021 m. suteiktas mediatoriaus statusas, 2 yra iš Kauno apylinkės teismo, 2 – Klaipėdos apylinkės teismo, 2 – Plungės apylinkės teismo, 2 – Vilniaus regiono apylinkės teismo teisėjai, po 1 – iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, Klaipėdos apygardos teismo, Marijampolės apylinkės teismo, Tauragės apylinkės teismo, Alytaus apylinkės teismo.

Teisėjų, kurie yra mediatoriai, skaičius pagal teismus

20	Kauno apylinkės teismas	13	Klaipėdos apylinkės teismas
10	Vilniaus miesto apylinkės teismas	10	Vilniaus apygardos teismas
10	Klaipėdos apygardos teismas	5	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
5	Panevėžio apygardos teismas	5	Marijampolės apylinkės teismas
5	Plungės apylinkės teismas	4	Vilniaus apygardos administracinis teismas
4	Alytaus apylinkės teismas	4	Šiaulių apylinkės teismas
4	Telšių apylinkės teismas	4	Vilniaus regiono apylinkės teismas
3	Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas	3	Kauno apygardos teismas
3	Utenos apylinkės teismas	2	Šiaulių apygardos teismas
2	Tauragės apylinkės teismas	1	Lietuvos apeliacinis teismas
1	Regionų apygardos administracinis teismas	1	Panevėžio apylinkės teismas

Pastebėtina, kad tik 11 teisėjų, kurie yra mediatoriai, yra pateikę informaciją apie savo specializaciją, t. y. nurodę, kad vykdo teisminę mediaciją iš šeimos teisinių santykių kylančiose bylose. Visi kiti vykdo teisminę mediaciją visų kategorijų bylose.

Teisminės mediacijos vertinimo anketų rezultatų apibendrinimas

Teismo ginčo šalys savo nuomonę apie įvykusį teisminės mediacijos procesą gali išreikšti užpildydamos Teisminės mediacijos vertinimo anketą, kurios nuoroda pateikiama interneto portalo www.teismai.lt skilties VISUOMENI IR ŽINIASKLAIDAI rubrikoje TEISMINĖ MEDIACIJA adresu: <https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/teismine-mediacija/apie-teismine-mediacija/282>.

Pažymėtina, kad anketa yra anoniminė, ji pildoma, jeigu teisminės mediacijos procesas įvyko, t. y. ginčo šalys dalyvavo mediacijos sesijoje.

Pastebėtina, kad, kaip ankstesniais metais, anketų pildymas nėra aktyvus. 2021 m. buvo gautos 4 užpildytos anketos (2020 m. – 14, 2019 m. – 13, 2018 m. – 14, 2017 m. – 8, 2016 m. – 14).

Teisminės mediacijos anketų respondentai 2021 m. – asmenys nuo 18 iki 36 metų amžiaus, iš jų – 3 moterys ir 1 vyras.

Iš anketas teikusių asmenų 2 turi nebaigtą vidurinį išsilavinimą, 1 asmuo – aukštąjį ir 1 – vidurinį išsilavinimą.

3 respondentai buvo ieškovai byloje, 1 – atsakovas.

3 iš anketas užpildžiusių ieškovų, atsakovų teismo procese dalyvavo pirmą kartą, 1 nurodė, kad tai ne pirmas kartas, kai dalyvauja teismo procese. Absoliuti dauguma (4 iš atsakiusiųjų) respondentų ginčą spręsti teisminės mediacijos būdu bandė pirmą kartą.

1 respondentas teisminę mediaciją vykdžiusio mediatoriaus veiklą įvertino gerai, 2 – blogai, 1 – neturėjo nuomonės².

Apibendrinus gautų anketų duomenis matyti, kad visgi 2 respondentai kitiems asmenims rekomenduotų ginčą bandyti spręsti teisminės mediacijos būdu, kiti 2 – neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Pastebėtina, kad po teisminės mediacijos proceso 1 respondento požiūris į teismus pagerėjo, 2 – pablogėjo, 1 – neturėjo apie tai nuomonės.

Pateikti šie pasiūlymai, komentarai:

„Manau, būtina tobulinti mediatorių kompetencijas, kelti kvalifikaciją.“

„Reikalingi daugiau kompetencijos teisinėje praktikoje turintys specialistai.“

² 1 respondentas atsakymo į šį klausimą nepateikė.

Renginiai

Siekiant skatinti teisminės mediacijos procesus, 2021 m. lapkričio 17 d. vyko teisėjų, kurie yra mediatoriai, darbinis susitikimas. Susitikimo metu buvo diskutuojama tokiomis temomis kaip mediatoriaus asmeninės savybės, kurios reikalingos mediacijos procese; mediatoriaus instrumentai mediacijos procese; mediacijos sesija; šalių, jų atstovų pasisakymai ir sprendinių klausimų ribų nustatymas bei jų problematika; mediatoriaus su šalimis, jų atstovais ryšio sukūrimas bei jo ypatinga svarba mediacijos procese; šeimos ginčų ir kitų ginčų mediacijos sesijų bei komediacijų sesijų ypatumai ir jų problematika; teisminės mediacijos duomenų tvarkymas LITEKO ir jų sąsaja su kitomis sritimis, trumpa galimų pokyčių apžvalga. Tokie darbiniai susitikimai, teisėjų manymu, labai reikalingi tam, kad būtų galima pasidalinti praktika, geraisiais mediacijos pavyzdžiais, patarimais ir rekomendacijomis. Nacionalinė teismų administracija, atsižvelgdama į teisėjų, kurie yra mediatoriai, išsakytą poreikį ir ateityje periodiškai organizuos darbinius susitikimus teisėjams mediatoriams.

2021 m. Nacionalinė teismų administracija iš valstybės tam numatytų tikslinių lėšų Nacionalinės teismų administracijos valdomoje programoje „Teisėjų ir teismų personalo kvalifikacijos kėlimas“, pagal Teisminės mediacijos komisijos siūlomas rekomendacijas, surengė trejus teisėjų mediatorių mokymus; vieni įvadiniai mokymai buvo skirti teisėjams, kurie nori tapti mediatoriais, kiti – teisėjams, kurie yra mediatoriai. Pirmuosiuose 16 akademinų valandų mokymuose pagal įvadinio mokymo programą dalyvavo 20 teisėjų. Kituose dviejuose, kurie skirti kvalifikacijos kėlimui, – 12 ir 18 teisėjų. Pastebėtina, kad mokymai teisėjams, kurie nori tapti mediatoriais, skirti išklausti 16 akademinų valandų mediacijos kursą ir įgauti teorinėms bei praktinėms žinioms mediacijos srityje. Mokymai teisėjams, kurie jau yra mediatoriai, – žinioms gilinti ir praktiniams įgūdžiams mediacijos srityje gerinti.

Teisminės mediacijos komisijos pirmininkas, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas Artūras Driukas 2021 m. aktyviai stengėsi populiarinti mediaciją ir dalyvavo šiuose teisminės mediacijos sklaidos renginiuose:

- 2021 m. balandžio 6 d. – *Teisminė mediacija* – LRT radijas, „Radijo byla“;
- 2021 m. balandžio 20 d. – *Teisminė mediacija* – LRT radijas, „Labas rytas“, vedėjas Ignas Krupavičius;
- 2021 m. balandžio 23 d. – MRU laida internete – *Mediacija, Teisminė mediacija*, vedėja Odeta Intė;
- 2021 m. – komentarai LRT radijuje ir „Ruskoje radio“;
- 2021 m. – VU TF, Konferencija youtube platformoje, *Alternatyvūs teisių gynimo būdai*.